

Geluk & wijsheid voor beginners

Vierde avond

Het gezicht van gezag

- Goepskeuzes, hoe te beslissen?
  - Hoofdelijke stemming
  - Machtsuitoefening
  - Gezag laten spreken
- Gezag volgens Max Weber:
  - Rationeel: argumentatie
  - Niet rationeel: gewoonte, vriendjespolitiek
  - Charisma: persoonlijkheid, bezieling
- Hoe genereer je charisma?

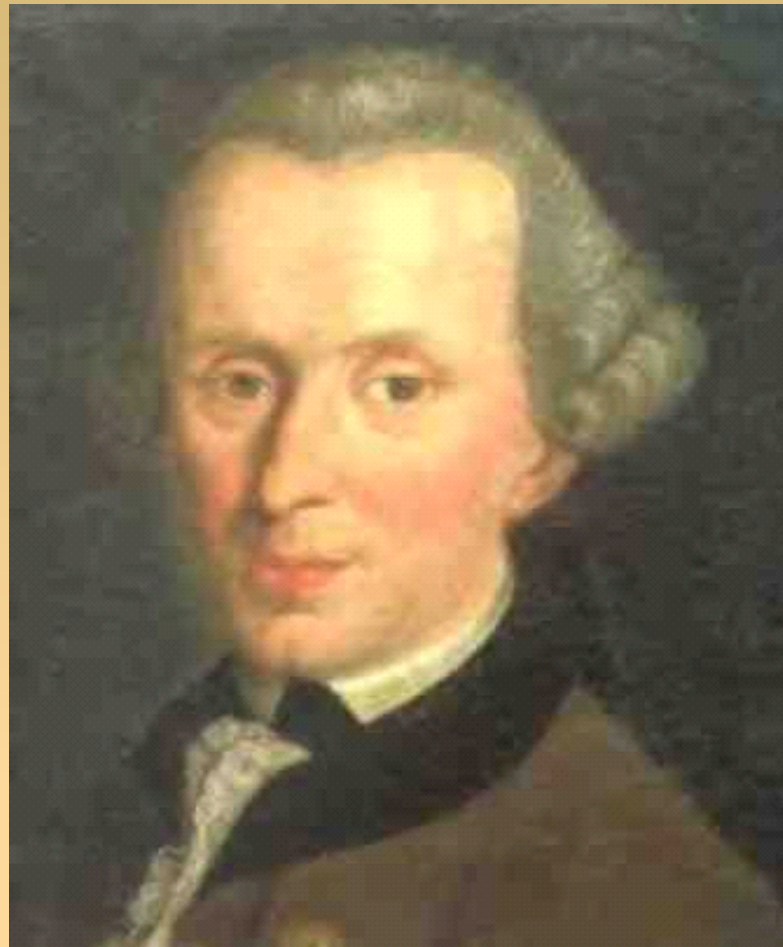
Vragen

- Wat betekent het, als het verkiezingsresultaat bepaald wordt door hoeveel geld je in je campagne stopt?
- Kun je vertrouwen kopen?
- Hoe zorg je dat rationele argumenten de hoofdrol spelen?

Moet kunnen

- Is winkeldiefstal acceptabel?
  - Herverdeling van rijkdom
  - "Ze vragen er om"
- En als iedereen het zou doen?
  - Maar niet iedereen doet het
  - gelijke monniken, gelijke kappen
- Zelf regels stellen: wat doet dat met het recht op bezit?

Immanuel Kant (1724 - 1804)

Categorisch imperatief

- Mens is nooit uitsluitend middel, maar ook doel
- Handel altijd alsof je aan een algemene regel moet voldoen die voor iedereen geldt
- Algemene regel voor toelaatbaarheid van handeling
- Het gaat niet om wat men feitelijk doet, maar om wat men moet kunnen doen.

Het gaat om het principe

- Universeel toepasbaar
- Niet afhankelijk van feitelijk handelen van mensen
- Rationeel te verdedigen
- Eventueel basis van wetgeving

Moreel redeneren

- Amerikaanse psycholoog L. Kohlberg
- Drie niveaus van morele ontwikkeling
  - Je geheel **niet** in anderen inleven
  - Je alleen inleven in de eigen groep
  - Je leeft je in in alle medemensen
    - Je zoekt naar universele regels

Vragen

- Wat te doen als in WO II een Duitse gestapo-man je vraagt of er in de buurt ook onderduikers zitten? (Kant: je mag niet liegen)
- Zijn er morele regels zonder uitzonderingen te bedenken?
- Zijn er systemen van regels te bedenken die in alle situaties oplossingen bieden?
- Hoe ga je om met uitzonderingen?

Doen waar je zin in hebt?

- Rationele egoïsten: enkel eigen voordeel telt
- Eigenbelang $\leftrightarrow$ algemeen belang
- Korte termijn belang $\leftrightarrow$ lange termijn belang
- Uitsluitend eigenbelang $\rightarrow$ einde van gemeenschappelijke voorzieningen

Blijft de tram rijden?

- Gradaties van eigenbelang
  - De trams blijven rijden, maar ik betaal niet
  - De trams blijven rijden, maar ik betaal wel
  - De trams verdwijnen, maar ik betaalde ook niet
  - De trams verdwijnen ofschoon ik wel betaalde
- Puur rationeel eigenbelang leidt tot irrationeel collectief gedrag

Wiens schuld zijn de files?

- Gradaties
  - Iedereen rijdt minder, ik niet
  - Iedereen rijdt minder, ik ook
  - Niemand rijdt minder, ik ook niet
  - Niemand rijdt minder, ik wel
- "Tragedy of the commons", Garrett Hardin
- Oplossing: overheidsdwang

Wat is vrijheid?

- Vrijheid 1: niet belemmerd worden in wat je wilt
  - Jouw vrijheid is onze onvrijheid
  - Kun je altijd doen waar je zin in hebt?
- Vrijheid 2: het vermogen te doen wat je moet doen
  - Als je de regels niet kent, kun je niet meedoen

John Rawls (1921 - 2002)

Veil of ignorance

- Hoe bepaal je wat rechtvaardig is?
- Probleem: eigenbelang
- Hoe zou je beslissen als je niet wist wie je bent?
- Van politici zou het geheugen moeten worden gewist :-)

Vragen

- Moeten we het eigenbelang maar uitschakelen?
- Is er niet een bredere definitie van eigenbelang mogelijk?
- Welke rol speelt de verantwoordelijkheid?
- Moeten we enkel de rationaliteit laten spreken?
- Hebben wij niet een moreel instinct (Jan Verplaetse)?